

ЕФЕКТИВНІСТЬ МОДЕЛІ СУСПІЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ КЛІНІЧНИХ ПСИХОЛОГІВ (НА ПРИКЛАДІ ПРОЕКТУ «ПОРАДНЯ» КАФЕДРИ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

EFFECTIVENESS OF SERVICE LEARNING MODEL OF CLINICAL PSYCHOLOGISTS' ACADEMIC EDUCATION (CASE OF "PORADNYA" – PROJECT OF PSYCHOLOGY AND PSYCHOTHERAPY DEPARTMENT OF UKRAINIAN CATHOLIC UNIVERSITY)

У статті представлено результати теоретичного аналізу процесу імплементації суспільно орієнтованого навчання у систему Української освіти. Висвітлюється актуальність проблеми дослідження, яка полягає у розділеності теоретичної та прикладної складової психології з одного боку та розділеності між соціальними запитами до психологів та розвиненими протягом академічного навчання у них компетенціями – з іншого. Суспільно орієнтоване навчання визначено як систему навчання, яка включає поряд з аудиторним, навчання "біля ліжка пацієнта", що формує практичні навички здобувачів освіти так само, як і пізнання реальних соціальних проблем, що потребують вирішення через розвиток конкретних професійних компетенцій. Особлива увага звертається на практики впровадження суспільно орієнтованого навчання у сфері академічної підготовки клінічних психологів. Представлено результати роботи авторського проекту суспільно орієнтованого навчання «Порадня» розробленого командою кафедри психології та психотерапії Українського католицького університету. Проект створено з метою підготовки магістрів програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії». Теоретичним підґрунтям діяльності «Порадні» є концепція менталізації П. Фонагі. Ефективність вибору цієї концепції, як центральної для роботи з запитами відвідувачів «Порадні» підтверджено результатами емпіричного дослідження, що пропонує стаття. Представлено емпіричні докази ефективності суспільно орієнтованого навчання у вирішенні соціальних та психологічних запитів і потреб населення (відвідувачів «Порадні») так і для розвитку професійних компетенцій клінічних психологів (волонтерів «Порадні»). Наголошено на важливій ролі «Порадні» у дестигматизації порушень у сфері психічного здоров'я та популяризації психологічного супроводу з метою профілактики та підтримання психічного здоров'я.

Ключові слова: менталізація, суспільно орієнтоване навчання, ефективність психоте-

рапії, психологічне консультування, доказова психотерапія.

The results of theoretical and empirical research of the implementation of the Service Learning into the Ukrainian higher education is presented in the article. Split between theoretical and applied branches of psychology in educational system is the central point of research problem, as well as split between psycho-social requests to psychologists and the competencies developed during their academic learning. Service Learning is defined as a system of education that includes, along with the academic education, education "at the patient's bedside," which forms the practical skills of the students, as well as the awareness of real psychological problems of the person's mental health, which need to be solved through the development of specific professional competencies of students. Close attention is paid to the practice of implementation of Service Learning into the academic training of clinical psychologists. The article presents the results of the author's project of Service Learning – "Poradnya," developed by the team of the Department of Psychology and Psychotherapy of the Ukrainian Catholic University, created for training masters in the program "Clinical Psychology with the Fundamentals of Psychodynamic Therapy." The theoretical basis of the activities of "Poradnya" is the P. Fonagy's concept of mentalization. The effectiveness of choosing this concept as the central one for working with visitors' requests is confirmed by the empirical research proposed in the article. Here is presented the empirical evidences of the effectiveness of Service Learning in solving social requests and needs of the population (visitors of "Poradnya") and for the development of professional competencies of clinical psychologists (volunteers of "Poradnya"). The critical role of "Poradna" in destigmatizing violations in the mental health field and popularizing psychological support for prevention and maintenance of mental health.

Key words: mentalization, effectiveness of psychotherapy, psychological counseling, evidence-based psychotherapy, service learning.

УДК 159.9:613.8:37.06
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2022.39.49>

Кечур Р. В.

к. мед. н., доцент,
завідувач кафедри психології
та психотерапії
Український католицький університет

Семків І. І.

к. психол. н., доцент,
доцент кафедри психології
та психотерапії
Український католицький університет

Тимків Т.

магістр психології,
керівник консультативного центру
«Порадня» кафедри психології
та психотерапії
Український католицький університет

Актуальність дослідження. Віддаленість наукової психології від її практичної (консультативної) гілки у процесі академічної підготовки клінічних психологів в Україні є значною едукативною проблемою. Така прогалина у процесі навчання психологів підсилюється недостатньою кількістю науково обґрунтованих (валідних та надійних) досліджень щодо

ефективності психологічного консультування та психотерапії в Україні. Наслідки роз'єднаності науки та практики часто розгортаються у неузгодженості між набутими компетенціями психологів у процесі навчання та соціально-психологічними запитами людей, які потребують психологічного супроводу. Узгодженість між психологічними запитами до клінічних

психологів та набутими компетенціями, що покликані розв'язувати ці запити є центральним у формуванні відчуття професійної суб'єктності [11] та самоефективності [1] молодих фахівців. Отож, векторами вдосконалення фахової підготовки клінічних психологів в Україні є по-перше, налагодження взаємозв'язку між теоретичною та прикладною психологією та по-друге, одночасне врахування як едукативних потреб студентів психології так і соціальних потреб людей, які отримують психологічну підтримку. Подібні виклики стоять, також, перед освітою в галузі медицини, особливо у період пандемії COVID-19 і військового стану.

Добрим взірцем для розв'язання згаданих едукативних викликів є система соціально орієнтованого навчання (Service-learning education) здобувачів вищої освіти, яка активно впроваджується у академічний процес підготовки клінічних психологів у Західних країнах. Таку, часто експериментальну, модель навчання можна вважати однією з найбільш вдалих спроб розв'язання описаних проблем враховуючи світову практику підготовки клінічних психологів.

Ступінь дослідження проблеми. Введення суспільно орієнтованого навчання у академічну систему підготовки психологів в Україні може зменшити розрив між практичною та науковою галузями психології та створити ситуацію об'єднання едукативних потреб студентів та потреб людей, що звертаються за психологічною допомогою у галузі психічного здоров'я.

Сігмон Р. у цьому контексті наголошує, що у ядрі суспільно орієнтованого навчання міститься одночасне досягнення двох цілей, з одного боку це розв'язання соціально важливих питань, а з іншого – цінність розвитку молодих фахівців [15]. Автор виділяє 6 основних різновидів суспільно орієнтованого навчання: 1. Аудиторне проблемно орієнтоване навчання. 2. Кар'єрно орієнтоване навчання. 3. Зовнішні програми навчання, що використовують природне спонтанне середовище для розвитку необхідних навчальних компетенцій. 4. Кооперативна освіта, яка може забезпечити здобувачам освіти можливість безпосереднього заробітку у процесі розвитку їх компетенцій; 5. Дорослі практики служіння та саморозвитку компетенцій. 6. Програми, що вкорінені у служінні соціальним потребам. Сюди найчастіше відносять волонтерські програми [15]. Дослідження волонтерства у системі академічної освіти в Україні досліджувалось також Семків І. [22; 23]. Усі 6 різновидів суспільно орієнтованого навчання мають спільну мету – це служіння суспільним цілям так само, як і розвиток власних професійних компетенцій на особистому досвіді [15].

Фурко А., з опорою на взаємозв'язок між навчальними цілями та результатами надання

послуг, виділяє 4 різновиди суспільно орієнтованого навчання: 1. Волонтерство. 2. Громадська робота. 3. Стажування. 4. «Польове навчання» [8] (так зване «навчання біля ліжка пацієнта»). Усі перелічені різновиди суспільно-орієнтованого навчання поєднують теорію та практику в такий спосіб, який би був корисним здобувачам освіти з одного боку та користувачам послуг – з іншого. Отож, як зазначають Кнап Т.Д. та Фішер Б.Дж. провідною метою цього типу навчання є поєднання набутого у аудиторії теоретичного матеріалу (рівень знань студентів) з його практичним впровадженням у контекст служіння суспільним потребам та розв'язанням соціальних та психологічних проблем (рівень вмінь студентів) [10]. Важливо звернути увагу, що система підготовки медичних працівників від самого початку становлення системи освіти у цій сфері використовує суспільно орієнтоване навчання у академічному середовищі. Проте навіть у медичній сфері, як зазначають Пустовойт М., Кечур Р. та Єшкілев В., мають бути закладені «нові форми» суспільно орієнтованого спрямування [21] Отож, важливим для сучасної клінічної психології видається запозичення Українських та Світових практик імплементації суспільно орієнтованого навчання у систему підготовки клінічних психологів-консультантів.

Сучасні науковці все частіше займаються дослідженням ефективності суспільно орієнтованого навчання у системі вищої освіти у різних галузях знань [1; 5; 9; 10; 16; 17; 22]. Зокрема, Астін А.В. з колегами провели емпіричне дослідження того, як впливає суспільно орієнтоване навчання на навчальні результати студентів. Дослідники виявили, що ті студенти, які протягом навчання були залученими у проекти суспільно орієнтованого навчання показують значно вищий рівень лідерських якостей, самоефективності та відчуття професійної суб'єктності, окрім цього їхні об'єктивні навчальні показники були значно вищими ніж у студентів, які не були залучені до проектів суспільно орієнтованого навчання [1]. Удагама П. з групою колег зазначають, що рівень критичного мислення, етичних вимірів співпраці та вмінь взаємодіяти у студентів зросли після їх залучення у проекти суспільно орієнтованого навчання, поряд з цим, зріс рівень їх професійної ідентичності. Цікавими на наш погляд є їх дослідження щодо відгуків стейкхолдерів щодо впливу діяльності студентів на задоволення потреб ринку та споживачів послуг. Їх результати підкреслюють позитивний вплив суспільно орієнтованого навчання не лише на розвиток професійних якостей студентів, але й на сферу соціальних потреб [16].

Особливо важливими для нас є дослідження, що стосуються впровадження суспільно орієнтованого навчання у навчальні

програми студентів психології та вплив суспільно орієнтованого навчання на розв'язання важливих суспільних потреб. Так, у своєму останньому тексті Брінгл Р.Г. з колегами наголошують, що у системі академічної підготовки психологів не вистачає проектів суспільно орієнтованого навчання, які є необхідною умовою для розвитку компетенцій психологів. Автори зазначають, що найважливішою компетенцією, яка має бути розвинена у процесі суспільно орієнтованого навчання психологів є рефлексивність. Психологічна рефлексивність, не може бути розвинена жодним іншим чином крім включення у психологічну практику [5]. Рефлексивність є центральним компонентом менталізуючої здібності, що складає собою основу для роботи психолога, що підтверджується дослідженнями Фонагі П. [4; 25]. Кечур Р. з командою колег дослідили, що рефлексивність та свобода перебігу думок та гіпотез у процесі психологічної взаємодії з клієнтами є центральними елементами досягнення розкриття «Справжності» особистості, а відтак успішності психотерапії [18]. Українські дослідники як-от: Семків І., Турецька Х. та їх колеги емпірично підтвердили, що менталізація має ключове значення у процесі структурування особистості [13]. Валдез Ц.Е. та Ловел Дж. Л. у своєму дослідженні стосовно суспільно орієнтованого навчання психологів виявили, що такого типу навчання мало найбільший вплив на розвиток мотивації працювати та розвиватись у своїй професії, на формування професійної само-ефективності, а також суб'єктивного відчуття наче «я думаю як психолог» [17; 19].

Враховуючи українські практики [9; 20; 22] щодо психологічної служби у системі освіти та закордонні практики суспільно орієнтованого навчання у 2019 році на кафедрі психології та психотерапії Українського католицького університету (далі УКУ) було створено «Консультаційний Психологічний Центр «Порадня»», що є проектом суспільно орієнтованого навчання для студентів магістерської програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії» УКУ. Теоретичним підґрунтям роботи волонтерів «Консультаційний Психологічний Центр «Порадня»» стала концепція менталізації Фонагі П.

Мета та завдання дослідження. Виходячи з актуальності описаної проблеми дослідження, що розгортається у віддаленості теоретичної та прикладної складової психологічної науки у процесі підготовки клінічних психологів, та недостатній науковій дослідженості ефективності психологічних практик (психотерапії та психологічного консультування) в Україні, було сформульовано мету дослідження. Отож, метою дослідження є емпірична перевірка ефективності лікувально-консультативної та навчальної діяльності «Консультаційного Психологічного Центру «Порадня»» у рам-

ках реалізації проекту суспільно орієнтованого навчання студентів магістерської програми з «Клінічної психології з основами психодинамічної терапії» УКУ. Завданнями дослідження є емпірична перевірка психологічних та соціальних потреб відвідувачів «Порадні», апробація моделі суспільно орієнтованого навчання студентів магістерської програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії», а також визначення суспільного впливу «Порадні» у вигляді відповіді на запити відвідувачів з одного боку та едукативних потреб магістрів з іншого.

Методи та методика дослідження. База дослідження. Дослідження ефективності суспільно орієнтованого навчання проводилось на базі Консультаційного Центру кафедри психології та психотерапії УКУ «Порадня» (далі «Порадня»). Діяльність «Порадні» передбачає надання магістрами програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії» 10-ти безкоштовних психологічних консультацій для студентів університету та зовнішніх відвідувачів, що потребують безкоштовної психосоціальної підтримки та супроводу. Консультаційна волонтерська робота магістрів програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії» передбачає постійний супервізійний супровід, що здійснюють викладачі кафедри. Така діяльність магістрів включена до навчальних планів дисциплін магістерської програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії». Участь в проекті суспільно орієнтованого навчання в якості волонтерів беруть магістри 1–2 року навчання, які відповідають вимогам, що висвітлені у Положенні про «Порадня». Таким чином здійснення психологічного супроводу розвиває у магістрів їх практичні навички та вміння, а також навички здійснення психологічних консультацій з опорою на розвиток менталізації під супервізією фахівців.

Проект «Порадня» спочатку виник як відповідь на високий попит серед студентів до якісної та безкоштовної психологічної допомоги з одного боку та орієнтацію щодо розвитку соціальних та професійних консультаційних навичок магістрів програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії» – з іншого. Проект був інституалізований як Консультаційний Центр «Порадня» у 2019 році, згодом (у 2020 році) був імплементований до навчального плану магістерської програми з «Клінічної психології з основами психодинамічної терапії» командою кафедри психології та психотерапії УКУ. У 2021–2022 роках відбулась наскрізна діагностика ефективності роботи проекту «Порадня», що доводить високу ефективність та позитивну оцінку споживачами психологічного супроводу «Порадні». Результати дослідження представлені нижче.

Процедура дослідження. Дослідження проводилося у два етапи. Перший етап – аналіз статистичних даних звернень відвідувачів «Порадні». Такий збір даних проводиться регулярно на основі реєстраційних форм відвідувачів від листопада 2019 року (початку роботи проекту) до теперішнього часу (липень 2022). У першому етапі дослідження взяли участь 655 осіб. Другий етап дослідження передбачав емпіричний збір даних учасників, що були клієнтами Консультаційного Психологічного Центру «Порадня» кафедри психології та психотерапії УКУ. Учасники отримали анкету у форматі Google-Forms на електронну скриньку після завершення консультування. Дослідження проводилось з дотриманням етичних стандартів наукового дослідження, участь у дослідженні була добровільною, що підтверджується тим, що перед дослідженням учасники висловлювали згоду взяти у ньому участь. У другому етапі дослідження взяли участь 86 осіб. Збір та опрацювання даних проводились за методом наукової триангуляції – результати кількісного аналізу було підкріплено даними якісного аналізу.

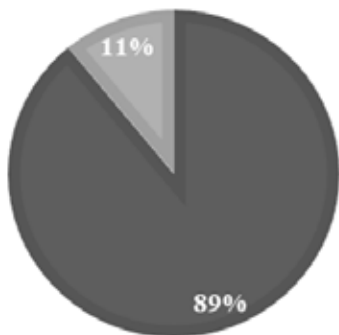
Методи дослідження. У дослідженні використовувався метод аналізу емпіричних даних форми реєстрації відвідувачів «Порадні» та анкета для самооцінки впливу проходження курсу консультацій у «Порадні». Анкета складається з кількісних питань, як от: «Скільки сесій Ви відвідали?»; «Чи продовжили Ви консультації зі своїм консультантом після закінчення 10 сесій у рамках Порадні?»; «Чи хотіли б Ви повторно звернутись до психолога у своєму житті?»; «Чи порадили б Ви комусь звернутись до «Порадні», якщо б хтось потребував?». Результати опрацьовувалися в програмі STATISTICA 8.0. Використано кластерний та кореляційний аналіз, описовий та варіаційний аналіз.

Результати дослідження та їх дискусія.

Результати першого етапу дослідження. У дослідженні взяли участь 655 осіб – обидвох статей (жіноча – 83%, чоловіча – 17%). Середній вік досліджуваних: 21,3 роки. Більша частина досліджуваних – студентська молодь (75%), 19% – працюючі дорослі, що не навчаються, 4%; – тимчасово безробітні, 2% – школярі. Серед них 89% клієнтів раніше ніколи не відвідували центр, 11% мали консультації, та бажали звернутися повторно. Загалом, 61% досліджуваних взагалі ніколи не були у психолога, 39% раніше отримували певний вид психологічного супроводу у інших центрах (рис. 1).

Поширення культури консультування та отримання психологічної допомоги. На першому етапі дослідження було проведено статистичний аналіз заявок відвідувачів, на момент звернення до «Порадні». Упродовж першого року роботи «Порадні», середня кількість звернень на місяць становила 8–9; у наступному році (з грудня 2020 по грудень 2021 року) кількість звернень зросла до 36 заявок на місяць. Впродовж 2022 року звертались в середньому 28 відвідувачів на місяць. Зниження кількості звернень обґрунтована початком воєнних дій в Україні, що було новим соціальним запитом до команди кафедри психології та психотерапії УКУ, тому поряд із «Центром Психологічного Консультування «Порадня» було створено «Центр Кризового Консультування «Кризова Порадня»». «Кризова Порадня» у період з лютого 2022р. по травень 2022р. перебрав на себе 95% консультацій присвячених психологічному кризовому супроводу у зв'язку з початком війни в Україні. Оскільки робота «Кризової Порадні» має свою особливість та специфіку, то вважаємо за доцільне у цій статті висвітлювати лише роботу «Порадні», а на аналізі роботи

- Ніколи не відвідували центр
- Мали бажання звернутися повторно

- Отримували певний вид психологічного супроводу
- Не відвідували психолога раніше

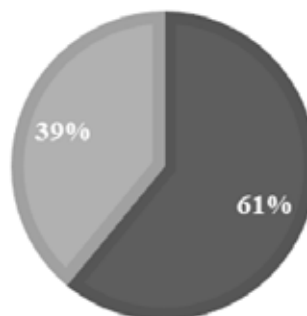

Рис. 1. Досвід психологічного супроводу до відвідування «Порадні»

«Кризової поради» зупинитись у наступних текстах.

Дослідження суспільних проблем, які вирішує «Порадні». У процесі опрацювання даних звернень до «Порадні» був здійснений аналіз запитів відвідувачів, котрі вони могли, за бажанням, вказати у реєстраційній формі звернення. Для кращого розуміння основних суспільних потреб запити клієнтів було узагальнено та поділено за категоріями. Перелік основних категорій звернень до «Порадні» відображають сферу суспільних потреб споживачів послуг «Порадні». До основних груп запитів належать:

1. Сфера емоційних труднощів. До цієї категорії входять запити що стосуються тривоги, почуття провини та сорому, інших емоцій, депресивних ознак та апатії (33% від усіх запитів). Прикладом такого запиту може бути наступне формулювання: «Відчуваю, що у мене є певні проблеми з контролем емоцій, і це заважає мені у житті».

2. Сфера соціальних стосунків. До цієї категорії відносяться романтичні, дружні, соціальні стосунки, досвід насилля та питання втрати близьких людей, переживання горя (23% від усіх запитів). Такий запит може виглядати наступним чином: «Хотіла б розібратися у стосунках, в яких перебуваю зараз».

3. Особистісно-мотиваційна сфера. Відвідувачі, запити яких входять до цієї категорії, повідомляють про втрату мотивації, екзистенційні питання, проблеми з розумінням себе, самооцінкою, підозри у себе синдрому Fomo та синдрому самозванця (17% від усіх запитів). До таких запитів відносяться, наприклад: «Хочу зрозуміти, для чого я живу, та в чому сенс мого життя».

4. Ситуативні та кризові запити. До цих категорій увійшли питання копінгю з навчанням, фінансами, стресом, пандемією Covid-19, та

війною в Україні (11% від усіх запитів). Запити цієї категорії часто виникають як реакція на життєві події: «Від початку війни в Україні, відчуваю, що мені стає все гірше морально». Через різке зростання запитів цього типу з початком повномасштабної війни в Україні 1 березня 2022 року було створено «Кризову поради», до якої перескерувувались запити з цієї категорії. Дані звернень до «Кризової Порадні» після початку її діяльності тут не враховані.

5. Запити щодо інформування та перескеруванні до інших фахівців (до психіатрів, наркологів, соціальних педагогів та ін.). До цих категорій увійшли відвідувачі, що підозрюють у себе, чи мають діагностований психічний розлад: межовий, ОКР, БАР, РХП, та потребують діагностування, інформування чи супроводу інших фахівців (6% від усіх запитів). Такі відвідувачі часто пишуть наступні запити: «Маю підозру, що у мене розлад харчування, хотіла б перевірити».

6. Запити щодо наявних симптомів, що свідчать про, порушення у сфері психічного здоров'я. До запитів в цій категорії було віднесено проблеми зі сном, нав'язливі думки, панічні атаки, прокрастинація, психосоматичні симптоми, суїцидальні думки (5% від усіх запитів). Такі клієнти часто вказують симптоми у запиті: «Постійно відкладаю всі завдання, а потім себе за це дуже картаю, стає все важче заснути, постійно прокидаюся уже втомленим».

7. Комунікативні потреби спілкування з психологом. клієнти з такими запитами повідомляли про потребу в інформуванні, пораді, чи просто спілкуванні (5% від усіх запитів). Запити цієї категорії часто є нечіткими, або ж завуальованими: «Хочу поспілкуватися з психологом, щоб вирішити деякі проблеми».

Згідно з результатами аналізу звертаємо увагу на те, що найбільша частка запитів

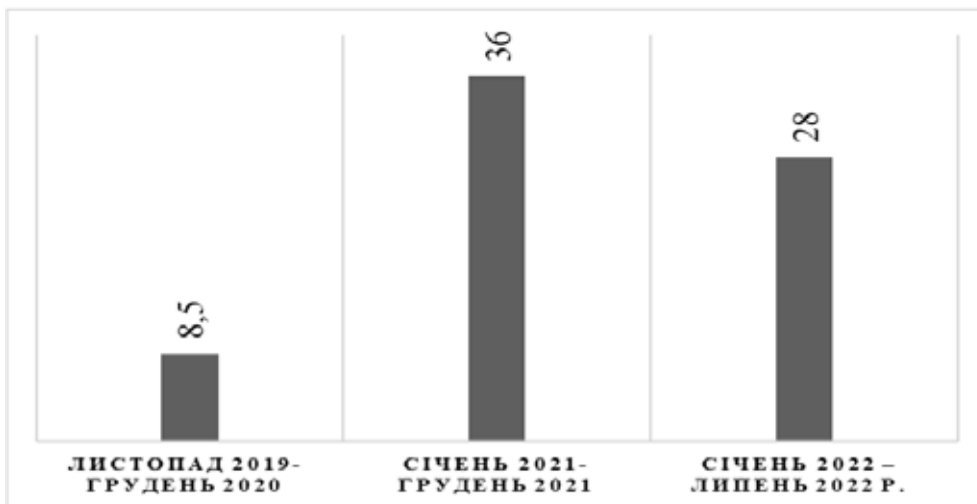

Рис. 2. Середня кількість відвідувачів «Порадні» (2019–2022 роки)

припадає на емоційну сферу (33%) та сферу стосунків (23%). А у цих категоріях найбільша кількість запитів стосується роботи з підвищеною тривожністю та стосунками у сім'ї.

Враховуючи те, що «Порадні» є проектом суспільно орієнтованого навчання для студентів магістерської програми з «Клінічної психології з основами психодинамічної терапії» УКУ, можемо сказати, що аналіз запитів відвідувачів «Порадні» є певним вектором у підготовці та модифікації навчальних планів та силабусів навчальних дисциплін програми. Отож, у дослідженні виявилось, що найбільш важливими компетенціями, які необхідно розпрацьовувати у магістрів клінічної психології з основами психодинамічної терапії є компетенції менталізації афективних станів, рефлексії емоційних переживань та контейнування афектів. На даний момент «Порадні» базується на концепції менталізації, що зазначено у Положенні про «Порадню». Дослідження щодо психологічної терапії, що базується на менталізації найкраще розкриті у роботах Фонагі П. та Бетмана А. [3], які є розробниками напрямку терапії, що базується на менталізації (mentalization based therapy). Не менш важливими є розвиток контейнуючих здібностей магістрів. Дослідження, щодо значення контейнування у роботі клінічного психолога найкраще представлені у роботах Біона У.Р. [4]. Наступною компетенцією, що має бути добре розвинена у магістрів клінічної психології – це рефлексивна функція. Дослідження щодо значення та ролі рефлексивності для клінічних психологів та психотерапевтів представлені у роботах Фонагі П., Нокс Дж., Астор Дж. та інших психодинамічних психологів та психотерапевтів [2; 3; 7; 12]

Результати другого етапу дослідження.

Другий етап дослідження полягав у проведенні опитування відвідувачів «Порадні» після закін-

чення курсу психологічного консультування, що базується на розвитку менталізації.

Поширення культури консультування та отримання психологічної допомоги. Після закінчення курсу психологічних консультацій у «Порадні» 87% досліджуваних зазначили що рекомендували б «Порадню» іншим особам, якщо б у них виникла потреба у психологічному супроводі; 4% зазначили, що не впевнені чи порадили б психологічний супровід у «Порадні» іншим, 8% зазначили, що не порадили б психологічний супровід у «Порадні» іншим особам; 1 особа (1%) не відповіла. Отож, 87% відвідувачів «Порадні» відчули позитивний вплив консультацій у «Порадні» на їх психологічне благополуччя у такій мірі, що можуть «рекламувати» діяльність «Порадні» іншим людям.

Після курсу психологічного супроводу у «Порадні» 93% досліджуваних зазначили, що звернулися б до психолога повторно; Лише 2% вказали, що не планують повертатись до психологічного супроводу у майбутньому; 4% не впевнені, 2 особи (1%) утримались від відповіді.

Представлені результати свідчать про те, що діяльність волонтерів у «Порадні» сприяє підвищенню культури психологічного консультування та супроводу в Україні, так само, як і підтримці суспільно орієнтованого навчання у системі академічної освіти клінічних психологів. Отож, відвідувачі «Порадні» схильні рекомендувати психологічну допомогу іншим, та готові звертатися за психологічною допомогою повторно. Важливо звернути увагу на те, що до отримання психологічного супроводу у «Порадні» 61% від усіх відвідувачів (655 осіб) ніколи не користувались послугами психологічного супроводу, а після курсу психологічного консультування у «Порадні», більш ніж 90% відвідувачів готові радити психоло-

Рис. 3. Поширення культури консультування та отримання психологічної допомоги

гічний супровід іншим людям, або повторно користуватись ним при необхідності. Такий результат свідчить про підвищення культури користування психологічними послугами, та про високий рівень дестигматизації психологічних послуг через включення людей у проект суспільно орієнтованого навчання «Порадня». Отож, вклад суспільно орієнтованого навчання магістрів програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії» узгоджується із найбільш сучасними світовими системами освіти психологів, які наголошують на принципах дестигматизації психологічних розладів вже з перших курсів навчання на психології, що висвітлено у текстах Шедлоскі-Шумахер Р. та колег [14]. Крісп А., Ковн Л. та Харт Д. зазначають, що дестигматизація психологічних розладів та популяризація психологічної підтримки у системі освіти створює не лише профілактику психічних розладів у майбутньому, але й знижує рівень дискримінації та приниження осіб, що переживають погіршення психічного здоров'я [6].

Для виявлення певних закономірностей щодо поширення культури психологічного супроводу було проведено кластерний аналіз за методом k-means Clustering. Згідно з результатами кластерного аналізу, було сформовано дві групи відвідувачів «Порадні». До першої групи увійшли відвідувачі, які відвідали не повний курс сесій у Порадні (8 і менше сесій), до другої – ті, хто відвідали повний курс сесій. Порівняльний аналіз даних здійснювався за методом Student's t-test. Учасники першої групи (ті відвідувачі, які не пройшли повний курс консультацій), є менш схильними продовжувати роботу з психологом поза межами «Порадні» ($p \leq 0,02$), менш схильні звертатися до психолога повторно ($p \leq 0,02$), і менш схильні рекомендувати відвідування «Порадні» іншим ($p \leq 0,001$). Натомість, відвідувачі, які пройшли повний курс психологічного супроводу значно вище оцінюють вплив консультування на своє життя, та є найбільш схильними рекомендувати відвідування «Порадні» іншим так само як і користування психологічними послугами загалом. Що може свідчити про те, що зі зростанням кількості відвіданих консультацій може зростати відчуття того, що консультації допомагають впоратись із питаннями, що турбують відвідувачів. З іншого боку відвідувачі, які мали відчуття того, що консультації їм допомагають і стосунки з консультантом складаються позитивно мають більшу схильність відвідувати повний курс. Тим самим ми могли б сформулювати припущення, що переривання терапії часто пов'язане із складністю опрацювання (контейнування) агресивних і нарцистичних аспектів стосунків перенесення у консультативному процесі.

Для аналізу **ефективності імплементації концепції суспільно орієнтованого**

навчання у академічний процес було додатково проведено оцінку кількості консультантів-магістрів впродовж часу існування центру. Так, впродовж 2019–2020 навчального року року в порадні було задіяно 20 консультантів, що становить 30% усіх студентів, що володіють необхідними компетенціями для роботи в центрі. В період 2020–2021 навчального року в роботі «Порадні» було задіяно вже 51 консультантів-магістрів, що становить 85% загальної кількості магістрів. Впродовж 2022 року в роботі задіяно 53 студенти, що становить 88% від загальної кількості магістрів програми. Таким чином зацікавленість суспільно орієнтованим навчанням з кожним роком зростає не лише у споживачів послуг порадні, але й у магістрів, які надають ці послуги. Отож, зацікавленість волонтерською роботою магістрів у центрі за 2,5 роки зросла майже втричі. Це, поряд з іншим, свідчить про підвищення довіри до проекту суспільно орієнтованого навчання, та усвідомлення його ефективності не лише для відвідувачів порадні, але й для самих магістрів-консультантів.

Висновки. Результати пропонованого дослідження узгоджуються із сучасними Світовими практиками та науковими дослідженнями впровадження системи суспільно орієнтованого навчання у академічне середовище клінічних психологів так само, як і працівників медичної сфери.

Активна робота Центру Психологічного Консультування «Порадня», що створений за принципом суспільно орієнтованого навчання магістрів програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії» кафедри психології та психотерапії Українського католицького університету сприяє дестигматизації порушень у сфері психічного здоров'я населення, підтримує популяризацію культури користування психологічним супроводом у складних життєвих ситуаціях так само, як і розвиває фахові консультативні компетенції майбутніх клінічних психологів, що доведено емпіричними дослідженнями.

Представлені результати свідчать про зростання зацікавленості проектом суспільно орієнтованого навчання «Порадня» як зі сторони користувачів послуг так і зі сторони студентів магістерської програми «Клінічна психологія з основами психодинамічної терапії» УКУ, які здійснюють психологічний супровід відвідувачів «Порадні».

Центральною концепцією, що лежить в основі діяльності центру – є концепція менталізації, що цілком узгоджується із сферою основних суспільних потреб, як показали результати дослідження.

Отже, суспільно орієнтований проект «Порадня» є ефективним методом поєднання вирішення двох питань: практики студентів,

що мають відповідний рівень підготовки, та покращення емоційно психологічного стану представників суспільства, що користуються послугами проекту.

Перспективними у цьому напрямку бачимо дослідження розвитку компетенцій волонтерів «Порадні».

ЛІТЕРАТУРА:

- Astin A. W., Vogelgesang, L. J., Ikeda E. K., Yee, J. A. How Service Learning Affects Students Higher Education. Paper. 2000. P. 144. URL: <http://digitalcommons.unomaha.edu/slcehighered/144>
- Astor J. Saying what you mean, meaning what you say: language, interaction and interpretation. *Journal of Analytical Psychology*, 2011. № 56. С. 203–216. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5922.2010.01902.x>
- Bateman, A., Fonagy, P. (2013). Mentalization based treatment for borderline personality disorder. *World Psychiatry*. 9. 11–15. URL: <https://doi.org/10.1002/j.2051-5545.2010.tb00255.x>
- Bion, W.R. A Theory of Thinking. In E. Bott Spillius (ed.) *Melanie Klein Today: Developments in theory and practice*. Vol. 1 : Mainly Theory. London : Routledge. 1988.
- Bringle R. G., Ruiz A. I., Brown M. A., Reeb R. N. Enhancing the Psychology Curriculum Through Service Learning. *Psychology Learning & Teaching*. 2016. №15(3). P. 294-309. URL: [doi:10.1177/1475725716659966](https://doi.org/10.1177/1475725716659966)
- Crisp A., Cowan L., Hart D. The College's Anti-Stigma Campaign, 1998–2003: A shortened version of the concluding report. *Psychiatric Bulletin*. 2004. № 28(4). P. 133–136. URL: [doi:10.1192/pb.28.4.133](https://doi.org/10.1192/pb.28.4.133)
- Fonagy P., Target M. Attachment and reflective function: their role in self-organization. *Development and Psychopathology*. 1997. № 9. P. 679–700. URL: [doi: 10.1017/s0954579497001399](https://doi.org/10.1017/s0954579497001399)
- Furco A. Service-Learning»: A Balanced Approach to Experiential Education. *Expanding Boundaries: Service and Learning*. Washington DC : Corporation for National Service. 1996. P. 2–6.
- Kleban Y., Kokoichuk Y., Krynytska I. A model of service-learning implementation: case of Ukrainian Catholic University. *Revista Iberoamericana de Aprendizaje Servicio*. 2021. № 12. P. 115–124. URL: [DOI10.1344/RIDAS2021.12.12](https://doi.org/10.1344/RIDAS2021.12.12)
- Knapp T. D., Fisher B. J. The Effectiveness of Service-Learning: It's not always what you think. *Journal of Experiential Education*. 2010. №33 (3). P. 208–224. URL: [doi:10.5193/JEE33.3.208](https://doi.org/10.5193/JEE33.3.208)
- Knox, J. Self-agency in psychotherapy: attachment, autonomy, and intimacy. New York, London: Norton & Company. 2011.
- Knox, J. When words do not mean what they say: Self-agency and the coercive use of language. *Journal of Analytical Psychology*. 2009. №54 (1), С. 25-41. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5922.2008.01755.x>
- Semkiv I., Turetska K., Kryvenko I., Kechur R. Linguistic and Psychometric Validation of the Ukrainian Translation of the Inventory of Personality Organization-Revised (IPO-R-UKR). *East European Journal of Psycholinguistics*. 2022. № 9(1). URL: <https://doi.org/10.29038/eejpl.2022.9.1.sem>
- Shedlosky-Shoemaker R., Strassle C. G., Defler S. A., Engler J. N. Addressing stigmatization of psychological disorders in introductory psychology. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*. Advance online publication. 2022. URL: <https://doi.org/10.1037/stl0000329>
- Sigmon R. Service-learning: three principles. *Synergist*. 1979. P. 9–11.
- Udagama, P., Wijayanama C., Vithanapathirana M. An innovation in Career Guidance in Higher education: Effectiveness and Sustainability of Institutionalization of Service Learning in the University of Colombo. 2019 URL: [doi:10.1109/fiti49428.2019.9037627](https://doi.org/10.1109/fiti49428.2019.9037627)
- Valdez C. E., Lovell J. L., What Psychology Students Want From Service-Learning. *Teaching of Psychology*. 2021. URL: [doi:10.1177/00986283211021075](https://doi.org/10.1177/00986283211021075)
- Кечур Р. В., Яскевич О. І., Турецька Х. І. Психоаналітичний стиль і його відношення до літератури. *Психологічний часопис*. 2021. № 7(49). URL: <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.5.8>
- Кечур Р., Яскевич О., Турецька Х. Естетична спрямованість особистості та її зв'язок з емпатією. *Психологічний часопис*. 2020. № 5. С. 239–248. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.5>
- Панок В.Г. Психологічна служба : навчальний посібник. Київ : Ніка-Центр, 2016. 362 с.
- Пустовойт М. М., Кечур Р. В., Ешкілев В. Л. Місце психіатрії в постмодерному суспільстві. *Інтегративна антропологія*. 2018. № 2. С. 27–29. URL: <http://repo.odmu.edu.ua:80/xmlui/handle/123456789/5703>
- Розвадовська Т. Суспільно орієнтоване навчання в умовах закладу вищої освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2021. № 2. P. 77–84. URL: <https://doi.org/10.25128/2415-3605.20.2.11>
- Семків І. І. Волонтерська активність студентської молоді: статево-рольовий аспект. *Проблеми політичної психології*. 2016. № 3(17). С. 234–245.
- Семків І. І. Суб'єктивне благополуччя як психологічна винагорода за проявлену соціальну активність. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2012. № 37(61). P. 234–237.
- Турецька Х., Кунікевич Б. Україномовна адаптація опитувальника менталізації на неклінічній вибірці. *Габітус*. 2020. № 17. P. 131–136. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.17.23>